

PSIHOLOGIJA

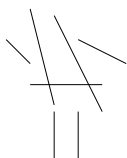
Psihe- duša
Logos- veda

- Ukvarja se s subjektivnim svetom

PREDMET PROUČEVANJA

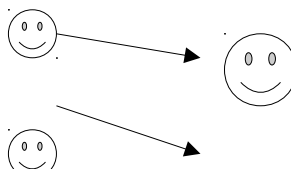
UŠEV	OS	VEDENJE: vsaka dejavnost, ki jo lahko opazujemo
stveni	Ter	
ativaci	Zna	Behavioristi duševnost je preveč subjektivna, da bi bila lahko predmet raziskovanja; ustanoviti
oznav	Sp	Na človeka deluje dražljaj zato lahko opazujemo reakcije
tila	Kor	
omin, učer		Naša osebnost
iljenje		
		Dražljaj Reakcija
vedna in nezavedna stran: kot ledena gora		
učujemo z introspekcijo		

INTROSPEKCIJA

Opazuješ sam sebe
Proučujemo naše vedenje in doživljanje
+ sanje

EKSTRASPEKCIJA

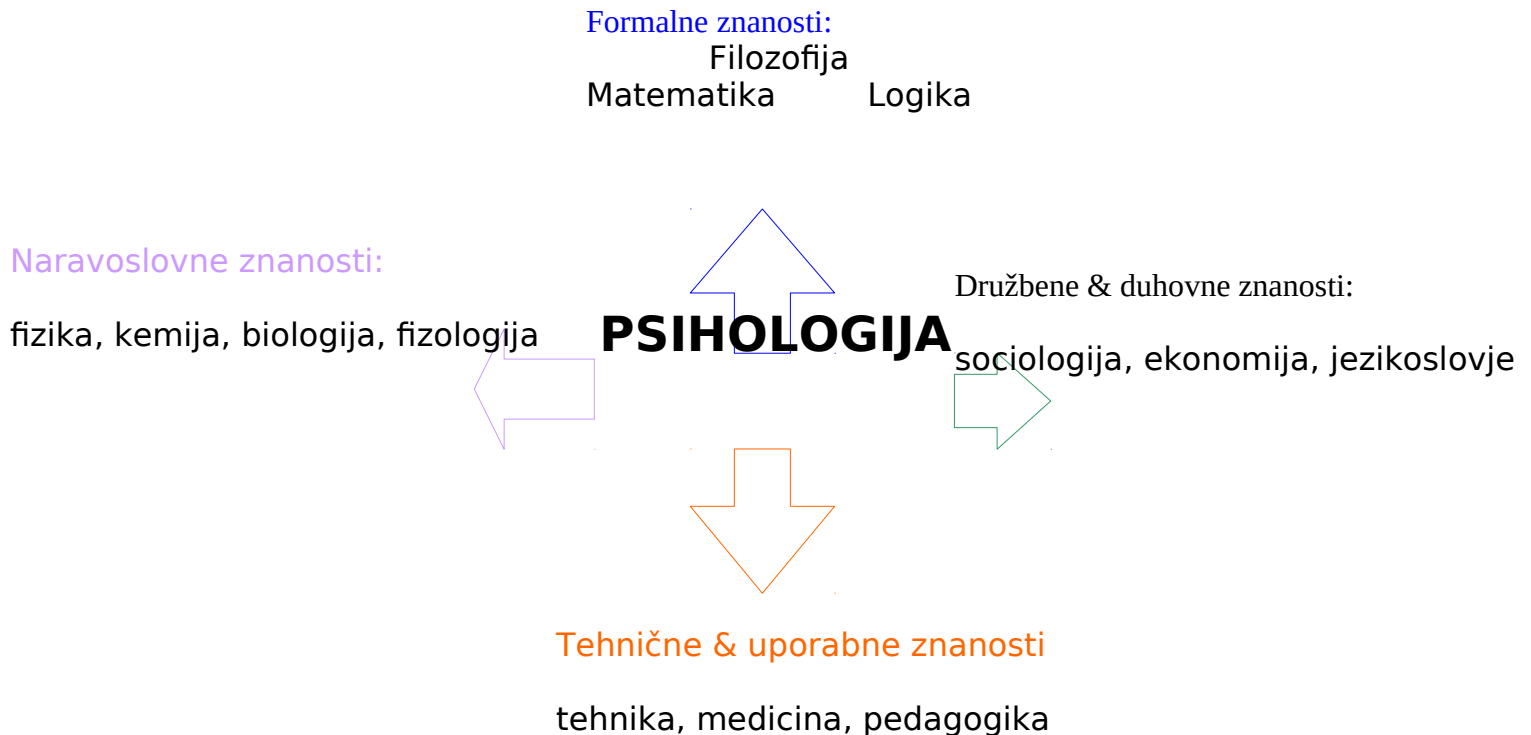
Opazovalec (1 ali več) in opazovanec (1 ali več) sta ločena
Proučujemo vedenje
+ predmet proučevanja: otroci, duševni bolniki

ZNANSTVENO IN NEZNANSTVENO SPOZNAVANJE

glej list

Izogibamo se:
Predsodki
Stereotipi
Intuicija
Verovanje
avtoriteta

PSIHOLOGIJA V ZNANOSTI

CILJI & NALOGE PSIHOLOGIJE

1) Opisovanje	}	Teoretične panoge psihologije
2) Pojasnjevanje (vzorčne raziskave)		
3) Napovedovanje (ali se hoče spremeniti)		
4) Vplivanje (reševanje problema)	}	Uporabne veje psihologije

TEORETIČNE VEJE PSIHOLOGIJE:

- **OBČA PSIHOLOGIJA:** predmet proučevanja so normalni duševni procesi
- **SOCIALNA PSIHOLOGIJA:** zanimajo jo duševni pojavi in vedenje v družbenih odnosih → proces socializacije
- **RAZVOJNA PSIHOLOGIJA:** ugotavlja zakonitosti razvoja duševnih pojavov & proučuje zakonitosti različnih/ posameznih razvojnih obdobj
- **PSIHOLOGJA OSEBNOSTI:** raziskuje značilnosti celostnega duševnega delovanja in vedenja
- **PSIHOMETRIJA:** proučuje postopke in načine merjenja psihičnih procesov, osebnostnih & vedenjskih lastnosti
- **PSIHOPATOLOGIJA:** raziskuje nenormalne bolezenske duševne pojave
- **PSIHOFIZIOLOGIJA:** proučuje odnose med fiziološkimi in duševnimi pojavi

UPORABNE VEJE PSIHOLOGIJE

Izhajajo iz teoretičnih

- Psihologija dela
- Šolska psihologija
- Klinična psihologija

Duševnost
Osebnost
Vedenje

Opisovanje
Pojasnjevanje
Napovedovanje
Vplivanje

cilji

PSIHOLOGIJA

metode

Ekstraspekција
Introspekција
Ocenjevalne lestvice
Vprašalnik
Anketa
Intervju
Psihometrični testi
Projekcijske tehnike
Sociometrične tehnika
eksperiment

METODOLOGIJA

1) EKSTRASPEKCIJA

- Objektivno opazovanje oziroma zrenje navzven
 - o Videz
 - o Obnašanje
 - o Vedenje (verbalno, neverbalno)
 - o Samostojna metoda ali dopolnilo introspekciji, spraševanju in raziskavam
- **Negativne strani**
 - o Temeljita vnaprejšnja priprava (za zanesljivost)
 - o Izurjeni opazovalci (izognemo površnosti in subjektivnosti)
 - o Opazovane osebe ob prisotnosti opazovalcev spremenijo vedenje → prikrito opazovanje (enosmerno steklo, skrita kamera, opazovanje z udeležbo)
 - o Nezanesljivi rezultati
- **Pozitivne strani**
 - o Opazujemo lahko male otroke in živali & duševne bolnike
 - o Eno osebo lahko opazuje več ljudi
 - o Preverljiva
 - o objektivna
 - o Opazujemo zunajopazne značilnosti

2) INTROSPEKCIJA

- Opazovanje lastnega zavestnega doživljanja (samoopazovanje)
- Poglobljanje vase, opisovanje opazovanj, razlage duševnega dogajanja
- Dokopljemo do podatkov o psihičnem življenju
- Neposredno opazovanje in razumevanje svojega doživljanja
- **Kaj temelji na njej?**
 - o Intervju
 - o Vprašalnik
 - o Projekcijska tehnika
- **Negativne strani**
 - o Pri preučevanju psihičnega življenja nas ne zanima kaj ljudje doživljajo ampak kako v resnici ravna
 - o Ljudje nočejo oziroma ne znajo iskreno poročati
 - o Točnosti ne moremo preverjati --> ni znanost
- **Prednosti**
 - o Brez tega ne bi izvedeli nič pomembnega

3) OCENJEVALNE LESTVICE

- z njimi razporejamo podatke v kategorije oziroma po stopnjah
- poznamo:
 - o **opisne** (posamezne stopnje je možno jasno določiti, vendar zahtevajo več branja) → javno izražanje
 - o **številске** ali numerične (besede zamenjajo številke)
 - o **grafične** (kadar je težje uvrstiti osebnostno lastnost – nimamo stopenj, temveč samo dve skrajnosti) → natančne
- kombiniramo lahko dve ali več vrst lestvic
- ocenjevalne lestvice omogočajo lažje statistične obdelave in so časovno bolj ekonomične
- uporabljamo jih lahko pri posamezniku ali v skupini
- potrebno je natančno določiti posamezne stopnje in ocenjevati le lastnosti, ki so opazne na zunaj
- pogosto uporabljamo numerične, redkeje grafične oz. opisne, najpogosteje pa uporabljamo kombinirane (opisne + numerične)
- napake nastanejo, ko je predmet proučevanja oz. ocenjevanja človek s svojimi značilnostmi
- vedno so se ukvarjali s tem, kako rezultate izboljšati, kako jih narediti bolj objektivne, pravične

4) VPRAŠALNIK

- Sestavljen sistem vprašanj
- Ni anonimen
- Dolg
- Najbolj široko uporabna metoda
- Vključuje v naprej pripravljena vprašanja
- **Namen:**
 - o Ugotavljamo posameznikova stališča, prepričanja, opažanja, interese, poznavanje določenega področja, osebnostne lastnosti oz. na kratko splošna stališča.
- **Vrsta vprašalnika:**
 - o **Zaprti tip:**

Gre za obkroževanje, določi se stališče, vedenje in doživljanje vprašanega.

 - **Pozitivne strani:** Hitrejše, enostavnejše reševanje ter lažje delo pri razvrščanju
 - **Negativne strani:** Med danimi odgovori ni tistega, ki bi nam ustrezal, zato ne moremo izraziti mnenja
 - o **Odprti tip:**

Vprašani svobodno odgovarja, izraža svoje mnenje.

 - **Pozitivne strani:**
 - Odgovori so kakovostnejši in bolj poglobljeni.
 - uporaben pri individualnem obravnavanju npr. poklicno usmerjanje
 - **Negativne strani:**
 - Oseba se ne spomni odgovora
 - Veliko pisanja branja odgovorov
 - težavno razvrščanje odgovorov, ki je največkrat subjektivno.
 - o **Kombinirani tip**

izkoristimo prednosti obeh tipov (obkroževanje in osebno mnenje).

- Načini odgovarjanja:
 - Enostavno: DA ali NE
 - Ponujena je še tretja možnost, npr. NE VEM ali DRUGO
 - Odgovor preko ocenjevalne lestvice

5) ANKETA

- **Definicija:** *Anketa je krajši vprašalnik namenjen večjemu številu ljudi, da bi ugotovili splošno mnenje o stvareh, ki zadevajo spraševalce.*
- **Tipi vprašanj:**
 - o Zaprt
 - o Odprt
 - o Kombiniran
- **Način izvedbe:**
 - o Pismo (prek pošte, izpolnjevaje pol,...)
 - o Govorno (preko telefona, radia, televizije,...)
 - o Prek Interneta
 - o Manj kot 30 min
- **Kdo jih izdeluje:**
 - o Center za raziskave javnega mnenja in množičnih komunikacij
 - o »npr. neka trgovina želi vedeti, kako so kupci zadovoljni z njihovo ponudbo in samim prostorom... zato pošljejo prošnjo na imenovani center, kjer povejo kaj želijo izvedeti od vprašanih, postavijo določene omejitve in podobno. Ko se vse zmenijo, zaposleni tam, naredijo anketo in narejeno v večih izvodih pošljejo na to trgovino, ta pa razpošlje ankete do vprašanih...«
- **Koga zadevajo ankete:**
 - o Vzorec je reprezentativen (to pomeni, da vzameš neko skupino ljudi, ki zadostujejo nekaterim pogojem (starost, spol, izobrazba,...) in jih anketiraš)
- **Cilji:**
 - o Ugotavljanje javnega mnenja
 - o Tržne analize (kakšna je prodaja, cene, želje kupcev,...)
- **Prednosti:**
 - o Poizvedba javnega mnenja o določenih stvareh
 - o je anonimna
 - o Raje jo rešujejo kot vprašalnik, ker je krajša
 - o Ni potrebna posebna koncentracija
- **Slabosti:**
 - o Način pristopa lahko pogojuje status reprezentativnega vzorca (opazno pri telefonskih in internetnih anketah)
 - o Pomembna razporeditev in sestava vprašanj (čim manj terminov, bolj na splošno)
 - o Za večjo množico anketiranih, je potrebno več finančnih sredstev, več zaposlenih, daljši čas izvedbe, ...

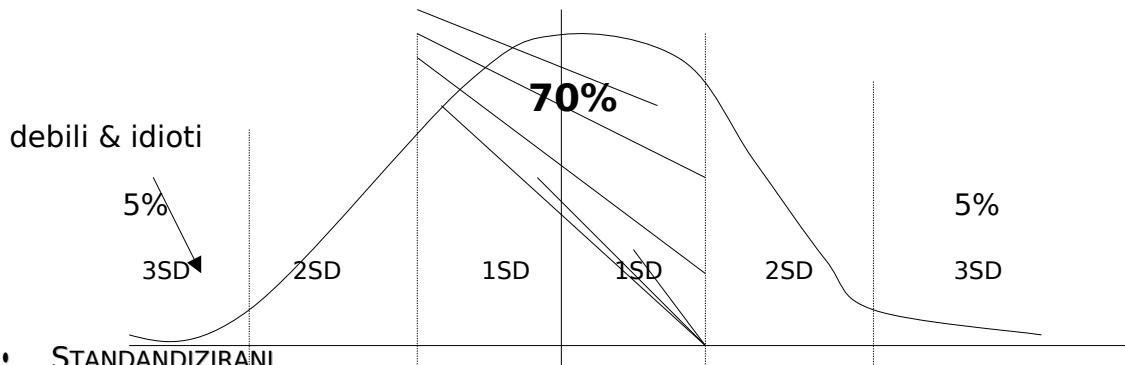
6) RAZGOVOR ali INTERVJU

- Vnaprej moramo pripraviti prostor
- Omejen čas (30 min)
- Intervjujanec in vzdušje morata biti sproščena
- Ni navzočih nekih tretjih oseb
- Osnovni problem je treba razkriti, če je to nemogoče- vsaj delno

- Ne smeš obsojati sogovornika (s kretnjami, neprimernimi vprašanji)
- Pozorno poslušanje
- Najboljša vprašanja so formulirana kot pripombe oz. trditve
- Uporaba v psihologiji:
 - o Zakonsko svetovanje
 - o Kompletna anamneza bolnika
 - o Pri poklicnem usmerjanju
- STANDARDIZIRANI
 - o Vnaprej pripravljena vprašanja, ki se jih točno držimo
 - o Vnaprej pripravljena tema
 - o Uporabimo ga takrat, ko želimo intervjujati večji spekter ljudi
 - o Prednosti:
 - Hitreje pridobljene informacije → so v enakem položaju
 - Vse osebe dobijo enaka vprašanja
 - Lažja analiza
 - o Slabosti:
 - Skopi odgovori
 - Ne prilagajamo se temu, kar je intervjujanec že povedal, ampak sprašujemo po shemi
 - Deluje bolj uradno
- NESTANDARDIZIRANI
 - o Svobodnejši pri oblikovanju vprašanj
 - o Podoben pogovoru
 - o Lahko kaj spustimo ali dodamo
 - o Prednosti:
 - Izražanje stališč posameznika
 - Bolj sproščeno vzdušje
 - Možnost postavljanja dodatnih vprašanj
 - o Slabosti
 - Preobsežni odgovori
 - Težja obdelava & več časa porabimo za analizo
 - Odgovore je težko zapisati & urediti

7) PSIHOMETRIČNI TESTI

- **Tri faze**
 - o Izvajanje
 - o Vrednotenje
 - o Interpretiranje
- **NORMIRAN**
 - o Vnaprej določene statistične vrednote
 - Aritmetična sredina
 - Standardna deviacija ali odklon od aritmetične sredine
 - o Gausova krivulja ali normalna distribucija (porazdeljevanje; ND)

- **STANDARDIZIRANI**
 - o Vnaprej določene 3 faze
- **Vrste testov:**
 - o Verbalni
 - o Neverbalni
 - o Hitrostni
 - o Zmogljivostni
- **METRIJSKE TEHNIKE**
 - o Veljavnost: kadar merimo tisto, kar mislimo da merimo
 - o Zanesljivost: kadar več zaporednih meritev da podobne rezultate
 - o Občutljivost: kadar dobro razlikuje posameznike med seboj
 - o Objektivnost: kadar imamo iste pogoje za vse → oblikujemo s standardi, ki so določeni za vse 3 faze
- **Prednosti:**
 - o Dobimo dobro primerjavo med posamezniki
 - o Skupinska uporaba
 - o Rezultati so
 - Veljavni
 - Zanesljivi
 - Občutljivi
 - Objektivni
 - Številčni → primerjanje
 - o Vnaprej izdelane norme
- **Slabosti:**
 - o Rabimo strokovnjake → drago & zamudno
 - o Dolgotrajna analiza
 - o Težko izdelamo kulturno neodvisen test
 - o Ko test poznaš ni več veljaven

8) PROJEKCIJSKE TEHNIKE

- Projecirati → prikazati (film)

- Projekcija je nezavedno vnašanje lastnih psihičnih vsebin in asociacij v okolne objekte
- PREDNOSTI:
 - o Uporabnost (tudi pri otrocih in upornikih → izobražencih, mentalno zaostalimi)
 - o Občutljivost
 - o Osebe rade rešujejo
 - o Ni cenzure odgovorov (vedno daš kaj res misliš)
 - o Manj je socialno zaželenih odgovorov
- SLABOSTI:
 - o Ni
 - Objektivnosti
 - Zanesljivosti
 - o Subjektivnost interpretacije
- UPORABA:
 - o Svetovalni & terapevtski nameni

VERBALNI TESTI

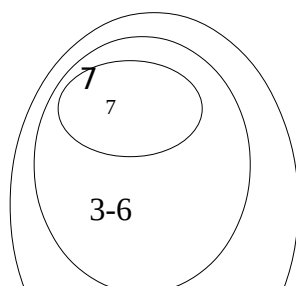
- Kjer beležimo rezultate, kot intervju
- Nejasno strukturirano besedilo → kako tolmačimo → sklepamo na duševne bolezni, osebnostne probleme, zlorabe, želje, interese...
 - RORSCHACHOV PREIZKUS (10)
 - o Črnilni madež → na listu → simetrično → kaj vidiš
 - o Posebno izobraževanje → drago
 - TAT- TEST TEMATSKE APERCEPCIJE
 - o Apercepcija → subjektivno zaznavanje
 - o Vrednotimo glede na temo, vpliv okolja, težnje junakov (oseb na sliki)
 - TNS- TEST NEDOKONČANIH STAVKOV
 - o Odgovarjati moraš čim hitreje in čim bolj iskreno
 - ROSENZWEIGOV 'FRUSTRACIJSKI TEST'
 - o Frustracija → stanje oviranosti (ko ne dosežeš kar si želiš)
 - o Strip → dokončaš besedilo

GRAFIČNI TESTI

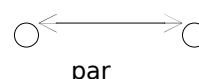
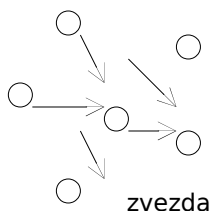
- Risanje človeka
- Risanje družine
- Risanje drevesa

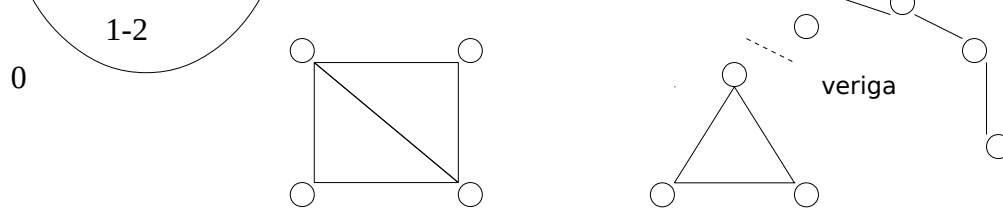
9) SOCIOMETRIČNA TEHNIKA

- Uporaba: določanje medsebojnih & skupinskih odnosov
- Zelo omejena tehnika, ker velja le za področje katerega smo merili
- Temelji na izbirah
 - o **Omejene** (točno število)
 - Pozitivne (bi šel)
 - Negativne (ne bi šel)
 - o **Neomejene**
 - Pozitivne
 - Negativne
- Narišemo **SOCIOGRAM**: grafični prikaz odnosa v skupini

osamljen

Klika - najbolj zaprta oblika skupine & najmanj zaželjena
Trikotnik - bolj odprt od Klike (vsak mora še enega izbrat)

• INDEKS PRILJUBLJENOSTI

število pozit. izbir

— število možnih izbor

10) EKSPERIMENT

temelji na opazovanju

- SLUČAJNO OPAZOVANJE (nenačrtno)
 - o **Prednosti:**
 - Ne vplivamo na predmet opazovanja enostransko
 - Iz njega se razvije načrtno
 - Dobimo ideje za hipoteze
 - o **Slabosti:**
 - Pomankljivo opažan predmet opazovanja
 - Delno opazovanje delnih pojavov (križišče)
- NAMERNO OPAZOVANJE (eksperimentalno)
 - o Vnaprej določen načrt
 - o **Prednosti:**
 - Lahko ga večkrat ponovimo pod istimi pogoji
 - Sistematično spreminjanje pojava (pomoč na cesti)
 - Enostavnejša kontrola faktorjev
 - Eksperimentator sam povzroči pojav
 - o **Slabosti:**
 - Določenih pojavov umetno ne moremo povzročiti (čustva)
 - Izoliran pojav se spremeni (opazovanec spremeni vedenje)
- VARIABLA
 - o **Odvisna variabla** (ov)
 - Čaka kaj bo
 - $ov = f(nv)$
 - o **Neodvisna** (nv)
 - Z njo manipulira eksperimentator
- SKUPINA

Zdravilo & placebo $\Rightarrow$ neodvisni spremenljivki
Stopnja ozdravitve $\Rightarrow$ odvisna spremenljivka

 - o **Eksperimentalna** (dobi zdravilo $nv > 0$) $\Rightarrow$ pilotski eksperiment
 - o **Kontrolna** (dobi placebo $\rightarrow$ lažno zdravilo $\Rightarrow nv = 0$)
- OSEBE
 - o **Eksperimentator**
 - o **Preučevanci**